

põlswes ja ilma Jumalata olnud. Kuida aga juba wana tarb paganausuline Seneca ütleb, ei ole üttski rahwas nii toores ja tallitsemata olnud, et tema üht Jumalat ei uskunud, aga nemad ei ole õiget Jumalat tunnud ja on keelatumate Eba-Jumalate juure läinud. Mis Eba-Jumalad neil aga olnud, sellest teame meie wähe ütelsa. Sõna „Jumal“, millega Eestlased täna sel pääl vääval tösist ja igawest Jumalat tähendavad, laseb arwata, et mitme põhjapoolise rahwa „Jumala“, ta wanaist Liivimaa rahvaid on auustatud saanud. Johannes Schaefferus tunnistab aga mitme kirjamehe järel, et Jumala suju olnud puust nikerdatud, ühe wana mehe näusline, kes astari peal istunud ja sellel 12 kassi liwiga launistatud froon peas olnud, kui ta kuldne ahel foelas ja hõbene eht kuldne waagen süles, kuhu rahwas oma jõudu mõöda kuld eht hõbe raha ohwrits sisse pannud. See Eba-Jumal olnud ühes metsa tuklas, ilma latufeta ja ilma seinaideta, ainult ühest oiaast ehl istutatud põesastiku ridast piiratud. Sellest wõib arwata, et endised Eestlased ja Lätlased üht ja sedasama Eba-Jumalat teenisid, kui ta igaüks oma seeli mõöda, kahesuguse nime all. Kummagi ei olnud templeid ehl kirikuid, waid nendel olsivad selle asemel pühitsitud metsa tukad ja puud (hiied). Ta kaua pärast Ristiusu kuulutamist on nemad

weel paksu metsade sinkude peal üht förget puud ladwanि firjuks nikerdanud, linnidega ja pürgadega launistanud ja selle all ohwritega Eba-Jumala teenistust pidanud. — Kelsch arwab, et Wana-Eestlased raha tundsiwad, juba sellepärist, et rahal oma Eestikeeli nimi on. Viist on nemad oma Jumalale ka raha ohverdanud, ja ta weel pärast seda on mitmes paikas liwide peale raha maha pandud ja on raha hällikatesse wisatud. (Selle kirja ülespanija on omal noorel põlswel taks kord kasja raba ja ühe raha tuli ristlikliide peal leidnud.)

Beale „Jumala“ on Wana-Eestlased viist ka põhjamaa Šoea-Jumalat, Thori teeninud. Õmas wõitlemistes Salslaaste waasta on nemad: „Thor awita“ hüüdnud ja sellest on umbbleelised aequali kirjutanud arwanud, et nende Šoea-Jumala nimi Thorapiita olnud. (Selle kirja ülespanija leidis aastal 1865, Saulepa waldas ühe tamme, mida rahwas „Tori tamim“ nimetas. Selle ligipäis sai üks uus talukoht asutatud ja jäädavals mälestusteks „Toritamme“ nimetatud.) Kelsch kirjutab:

„Ra ei wõi sahtlust olla, et need õnnetu-mad inimesed päfest, kuud, müristamist ja wäslu, ja teisi asju jumalikult auustasiwad. Johannes Lascius, üfs Poolamaa kirjamees kirjutab: Nemad auustasiwad Šoe-Jumalat, Perfunus nimetatud. Kui müristas, siis wõtsimad nemad